

TEGIJAD, KIRJUTAJAD JA TEISED

Me kõik teame: mis tahes üritusest võib teha sündmuse, kui seda suure raha eest kuulutada. Järjest rohkem ei alga ka ühe teatritüki eksistents mitte esietendusest, vaid reklaamikampaaniast. Siis hakkab veerema lumepall: hulk võimalikult suuri ja värvilisi pilte tänavaservadel ja lehesabas toob peaaegu iseenesest kaasa ka artikli või kaks ajalehe sisuküljel; see rõõmustab toetajaid, see toob kohale publiku. Ja see omakorda paneb jälle ajalehed kirjutama, sest lugeja tahab ju teada, kus ta siis ikkagi käis. Või ei käinud.

Siin pole iseenesest midagi teha, eks pea teatergi võitlema tähelepanu eest küll kaubanduskeskuste, küll mobiilioperaatoritega. Aga kas see ei tähenda, et ühel hetkel ongi olemas ainult selline teater, millest ajalehed kirjutavad? Et kirjutati, järelikult oli; ei kirjutatud, järelikult polnud? See oleks igav, sest see oleks ühetaoline.

Eesti teater ei ole (veel) ühetaoline. Siin on igasugust. Põhimõtteliselt ja päris tegelikult me saame veel aru, et kui reklaam on tagasihoidlik ja leht ei kirjuta, ega see siis päris automaatselt ka tähenda, et midagi ei olegi. Võtad inimese käekõrvale, viid kohale ja näitad, et näe, siin ja praegu ta on. On lihtsalt teistsugune. Näiteks selline, et ei tahtnudki, et võimalikult paljudele meeldiks. Või oli ikka lihtsalt raha vähe? Kes teab? Kahtlus jääb hinge, tahaks küsida autoriteedilt. Aga kes ta on?

Kui džentelmen lubab endale magedat üldistust, lausudes: „Naised on...“, siis ei ole ta džentelmen. Džentelmen ütleb: „Marta on...“ ja „Laura on...“. Sest ta teab, mis ta räägib, ta tunneb asja. Eesti teatriga on samuti – džentelmene napib.

Eks sellega ole hakatud pikapeale ka harjuma ja arvestama. Väidetavasti ei loe pool teatriinimestest, mida teatrist kirjutatakse. Veel rohkem olevat neid, kes ei loe, kui kirjutatakse neist endast.

Aga „rahvas“ loeb, eriti kui kirjutatakse mitte asjast, vaid inimesest – näitlejannast, rahvakunstnikust, lavastajast. Turuloogika ütleb, et kui loetakse, järelikult tuleb kirjutada. Ja nii pole pääsu, ikka tulevad mängu ka need, kes teavad, et on palju inimesi, kes usuvadki, et alguses ei ole mitte kellegi tegu, vaid sõna – trükitud sõna, võimalusel muidugi koos pildiga, tiraaž nii umbes 60 000. Ja et vähemalt teater oleks ilma nendeta kindlasti kaduv kunst ja kaokski kohe ära. Sest just nemad panevad kindlalt paika, et midagi toimus.

Siinkohal räägin ühe mõistuloo. Kord kutsunud isa oma kaksteist poega enese juurde, ulatanud igäihele vitsarao ja lausunud: „Murdke need nüüd katki.“ Pojad, mehemürakad parimas loomeas, täitnud kergel käel isa palve. Siis aga võtnud isa voodipätsist vitsakimbu, kus kaksteist raagu kõvasti kokku köidetud, ja käskinud poegadel ka see katki murda. Küll proovinud üks, küll teine, aga ei hakanud kellegi jaks isa vitsakimbu peale. „Nii ei saa mis-ki ka teie vastu, kui ikka kokku hoiate,“ lausunud isa.

Pojad pannud isa targa nõu kõrva taha.

Jah, ikka see vana jutt. Olen tõesti seda meelt, et ka meie teatrimaastikul, nagu tegelikult igal pool mujalgi, on teistega, ka väiksemate või hetkel vähem edukatega arvestamine, teistsuguse (ka arvamus) hindamine, noh, vähemalt talumine, lõppkokkuvõttes kasulikum kõigile – nii teatritele kui institutsioonidele ja teatritele kui kunstile; nii teatri tegijatele kui teatrist kirjutajatele. Ja publikule. Eriti publikule. Selle teadmisega oleme korraldamas eesti teatri festivali „Draama 2005“; selle teadmisega valmistame ette ka eesti teatri aastat 2006.

MARGUS KASTERPALU,
SA Eesti Teatri Festival nõukogu liige